

Toelichting bij de schilderijen van het project over de Maria's door Joki Harms

1. De Pieta's

Het grote doek is geïnspireerd op een schilderij, dat ik zag in de kruiswegstatie in het klooster in Wittem (Zuid-Limburg). Het betreffende schilderij verbeeldde de kruisafname. Jezus is op de schoot van Maria gelegd, en Maria ligt er totaal verslagen bij, in ongeveer dezelfde houding als haar gedode zoon. Maria wordt ondersteund door een aantal vrouwen.

Het tafereel trof mij. Ik vond het invoelbaar dat Maria helemaal van de kaart is, na zo'n ingrijpende gebeurtenis. En ik vond het mooi dat ze door andere mensen ondersteund wordt. Want dat is natuurlijk nodig, zo iets kan een mens niet alleen dragen. Ik herinner me niet dat ik de kruisafname eerder op deze wijze verbeeld heb gezien.

Wat mij in deze tijd nogal bezighoudt, is het lijden in Oekraïne. Daar sterven dagelijks jonge mensen in de verschrikkelijke oorlog. Daar zijn dagelijks ouders van de kaart als ze de lichamen van hun kinderen zien. Ik wilde het lijden van Maria, als moeder, in verbinding brengen met de huidige tijd.

Ik ben begonnen met de achtergrond, de rij kruizen, met daarachter de suggestie van kapotgeschoten flatgebouwen. Op de voorgrond heb ik twee piëta's geschilderd, spiegelbeeldig, 2 moeders met hun gedode kinderen. Dat zijn een man en een vrouw. Er sterven in een oorlog immers niet alleen mannen aan het front. Oorlog kent voor vrouwen ook veel gevaren, zoals blootstelling aan verkrachting of andere vormen van seksueel geweld. Ik heb de slachtoffers naakt weergegeven. Ik wilde niks verhullen.

De waarheid kan naakt en rauw zijn. De naakte mens is kwetsbaar.

De moeders worden ondersteund door andere mensen. Ik heb de kleding van de moeders blauw en geel van kleur gemaakt, de kleuren van de vlag van Oekraïne. De rest van het schilderij is in grijstinten.

Al met al is het een rauw beeld geworden, misschien niet fijn om naar te kijken. Ik hoop dat wij, hier, kunnen zijn als de mensen die de moeders ondersteunen.

2. Martha en Maria

Het verhaal van Martha en Maria is een bekend verhaal, een mooi verhaal. Voor mij was de vraag hoe ik deze twee zussen zou verbeelden. Toen ik een schilderij van Picasso zag (*Les Deux Saltimbanques, l'Arlequin et Sa Compagne*, 1960) waarop twee mensen staan afgebeeld, was het voor mij ineens duidelijk. Ik vond de houdingen en de blikken van de figuren grappig en toepasselijk. Luisterend en geërgerd. Zo zou het eruit kunnen hebben gezien met twee zussen.

Maria luistert naar wat Jezus te vertellen heeft en Martha is sacherijnig en vindt dat Maria meer aandacht moet hebben voor de gastvrijheid en alles wat daarbij hoort. In mijn kleurgebruik probeer ik weg te blijven van realistische huidskleuren. Ik weet tenslotte niet hoe de mensen uit de bijbel eruit gezien hebben. En ik vind het belangrijk dat mensen van allerlei afkomst en kleur aangesproken kunnen worden door mijn schilderijen.

En verder heb ik andere kleuren gebruikt dan Picasso en er zo toch ook een eigen werk van gemaakt.

3. Maria Magdalena

Over Maria Magdalena hebben in de loop der eeuwen diverse verhalen de ronde gedaan. Pas in 1969 neemt Paulus de VI officieel afstand van de identificatie van Maria Magdalena als zondares. In 2016 krijgt haar feestdag dezelfde status als die van de andere apostelen.

In 2021-2022 is in het Catharijneconvent een tentoonstelling aan haar gewijd. Helaas heb ik die niet gezien. Maar op internet is er wel het een en ander over te lezen. Er zijn verschillende beelden over Maria Magdalena: een vrouw van lichte zeden, de apostel der apostelen, echtgenote van Jezus.

Ik zie haar toch het liefst als een eigenzinnige en zelfstandige vrouw. Ze kijkt ons recht in de ogen. Voor het schilderij van Maria van Magdala heb ik me laten inspireren door een tekening van Picasso, en ook door zijn kleurgebruik. Picasso gebruikt bijvoorbeeld ook rood in een achtergrond. Dat heb ik ook gedaan. Het is een knipoog naar het zondares-verhaal. Voor mij is rood vooral een associatie met vurigheid, aanwezig zijn, lef en durf. En ergens kunt u een kruikje olie zien, want over haar wordt ook verteld dat ze zalft.

4. Icoon

Op de Icoon staat de beeltenis van Nika Shakarami, en haar naam in het Farsi. Op 20 september 2022 heeft de 16-jarige Nika gedemonstreerd in Iran tegen de wijze waarop vrouwen in Iran worden onderdrukt. Aanleiding was de dood van Mahsa Amini, een 22-jarige vrouw die op 9 september 2022 door de politie in Iran is vermoord, omdat ze haar hoofddoek niet op de juiste wijze zou hebben gedragen. Een golf van protesten ontstond, waarbij vele jonge mensen de dood vonden.

Een van hen is dus Nika Shakarami. Toen ik dit vorig jaar in de krant las, was ik geschokt. Nika Shakarami heeft dezelfde voornaam als die van onze oudste dochter Nika. Om die reden trof me het bericht extra. Ik dacht: nu is er een moeder in Iran, die haar dochter Nika mist. Ik heb haar sterfdatum in mijn agenda gezet, en ik wilde iets doen. Ik wist alleen niet wat. Zou ik de moeder schrijven om haar te condoleren, maar ach, wat moet zo'n vrouw met zo'n brief. Ik wist het niet. Toen ik bezig was met de schilderijen van het Maria project, wist ik het ineens. Ik zou een icoon schilderen van Nika Shakarami. Van de moeder Gods zijn immers ook iconen geschilderd. Een icoon als eerbetoon aan deze Nika, die ook een icoon is geworden van de vrouwenstrijd in Iran. Net als Masha Amini.

Over Nika Shakarami kan ik nog het volgende vertellen. Zij is hoogstwaarschijnlijk omgekomen, op dezelfde dag dat ze verdween (20 september 2022). Haar familie heeft haar gezocht en pas na 10 dagen gevonden in een mortuarium. Ze zag er zwaar toegetakeld uit. Haar familie heeft haar meegenomen om haar in Khorrambad te kunnen begraven op de dag dat ze 17 zou worden (2 oktober 2022). Omdat de autoriteiten bang waren dat de begrafenis een nieuwe demonstratie zou uitlokken, is het lichaam van Nika ontvreemd. De autoriteiten hebben haar 40 kilometer verderop in een graf in Haya tol Gheyb laten verdwijnen. Haar familie is zwaar onder druk gezet.